

MĂRTURII INEDITE. NOI CONTRIBUȚII LA ISTORIA MARINEI ROMÂNE

Dr. Carmen Irène ATANASIU

În fiecare an, Anuarul Muzeului Național al Marinei Române aduce în atenție prin articolele sale, prin publicarea unor documente și fotografii originale, oameni și momente care au marcat istoria Marinei Române și, nu în ultimul rând, evenimente desfășurate în ajunul și în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, de la al cărui sfârșit s-au împlinit, în mai anul acesta, 80 de ani,

Și, pentru că de cele mai multe ori subiectele menite să aducă un omagiu eroismului acelor oameni și navelor care au făcut istorie sunt dezvoltate pe larg, cu dorința de a nu ne repeta, în rândurile de față vom aduce câteva noi informații, credem noi semnificative, având ca **principal criteriu de selecție ineditul unor documente și al unor fotografii originale.**

Câteva pagini din **Jurnalul de bord** al unui elev plutonier participant la război sunt potrivite pentru a deschide subiectul propus.

Despre primele zile ale războiului de reîntregire din Jurnalul de bord al elevului plt. Cernat Camil, Anul II Punte, îmbarcat pe nava „Amiral Murgescu”

La intrarea României în război la 22 iunie 1941, Marina Militară dispunea de 39 nave de luptă mai importante, dintre care 22 la mare și 17 la fluviu. La mare se aflau în serviciu 4 distrugătoare, 1 submarin (Delfinul), 3 torpiloare, 3 vedete torpiloare, 3 canoniere, 3 putoare de mine, 2 crucișătoare auxiliare și 3 remorchere dragoare, iar la fluviu: 7 monitoare, 8 vedete fluviale de siguranță, 2 remorchere dragare, 2 pontoane pentru minare.

În ceea ce privește întrebuințarea în luptă, forțele Marinei Regale s-au aflat pe toată durata războiului în eșalonul întâi operativ, fiind folosite potrivit situației de pe teatrul de acțiuni militare, în funcție de destinația, posibilitățile și caracteristicile tehnico-tactice, în special pentru apărarea litoralului maritim, a căilor de comunicații navale și a graniței pe fluviu. Prin Ordinul de operații nr.44 din 22 Iunie 1941 emis de Comandamentul Marinei se stipula: „Din cauza disproporției față de forțele navale sovietice atitudinea generală a Diviziei de Mare (cea mai mare unitate tactic-operativă a marinei militare) va fi defensivă până la noi ordine”.

Misiunile diviziei fixate prin acest ordin erau: de a se opune oricărei încercări de debarcare și atac asupra coastelor DOBROGEI, în special între CARAORMAN și MANGALIA, de a sprijini Corpul II A în situația

respingerii unei debarcări, de a supraveghea zona de la nord-vest da linia SEVASTOPOL-BOSFOR și, în special, litoralul maritim între SULINA și MANGALIA, de a fi în măsură să intervină în forță, opunându-se, în cooperare cu Departamentul Maritim nr. 1 pătrunderii navelor sovietice pe canalele SULINA și Sf. GHEORGHE.

Concomitent, forțele navale de la mare trebuiau să execute: siguranța apropiată a litoralului și a barajelor de mine, supravegherea și controlul drumurilor de acces, apărarea navelor de transport proprii ce navigau de-a lungul litoralului și numai în situații cu totul deosebite atacarea comunicațiilor maritime inamice. Conceptual, se stabilea ca principalele forțe maritime să fie concentrate în zona portului CONSTANTA de unde puteau efectua marșuri rapide în orice direcție. Viabilitatea acestui sistem de apărare a fost deosebită pe parcursul anului 1941, când forțele aero - navale sovietice au întreprins numeroase acțiuni de atac asupra litoralului și deltei, mai ales cu submarinele și aviația. Într-o primă etapă, cuprinsă între 22 iunie-8 august 1941, când forțele maritime și-au concentrat activitatea pe apărarea litoralului, au fost executate misiuni importante menite a consolida sistemul de apărare în zona porturilor CONSTANTA și SULINA și a răspunde tot mai frecventelor atacuri ale submarinelor, aviației și, în mai mică măsură, a unor nave de suprafață inamice.

Conform unui material statistic întocmit la statul major al marinei, până la sfârșitul anului 1941 distrugătoarele au executat 19 misiuni de siguranță în folosul operațiunilor de dragaj, minare și transport, precum și 106 misiuni de susținere și supraveghere în zona CONSTANȚEI; vedetele torpiloare, canonierele și nava comercială „DOR DE MARE” au îndeplinit 151 misiuni de patrulare în zonele CONSTANȚA, Sf. GHEORGHE, SULINA, BUGAZ, ODESA, precum și 124 de misiuni de ascultare submarină și 34 de misiuni de escortă. Submarinul „Delfinul” a executat supravegherea aproape continuă a 60 Mm în fața portului CONSTANȚA și 6 misiuni de atac asupra navelor comerciale de luptă inamice.

Prima bătălie navală a Marinei Militare în acest război a constituit-o lupta navală de la TUZLA, din 26 iunie 1941.

Desigur că, aceste date și informații reprezintă principala modalitate de a reconstitui acele momente dramatice. Alături de ele, trăirile efective și afective ale participanților la evenimente ne dau imagini inedite care completează în mod fericit tabloul destul de complex al începutului acestei campanii. În această manieră de a privi lucrurile cred oă mărturiile unui tânăr marinar sunt relevante:

„Duminică 22 iunie 1941:

Tocmai curățam puțin pe la comandă, când am auzit că la ora 10 se va radiodifuză un mesaj al domnului general Antonescu pentru români.

Zvonurile spuneau ba ca ni s-a redat Basarabia,ba că vom intra în război. Abia așteptam ora 10 ca să știu precis ce este. În sfârșit, copleșit de emoție am auzit mesajul conducătorului către țară, al guvernului către popor și decretul de mobilizare. M-au trecut fiori prin tot corpul și în sunetele fanfarelor care cântau la radio, numai marșuri eroice în frunte cu binevenitul „la arme” am simțit o senzație necunoscută. Vroiam să plâng să râd, să cânt și totuși nu mă hotărâam pentru ceva. Totuși, mai târziu totul s-a clarificat și eram fericit că onoarea armatei noastre a putut fi salvată. Către prânz, însă, bucura noastră a fost pentru un moment întunecată. Conform regulamentelor în vigoare, în caz de mobilizare toți elevii școlilor navale și de specialități sunt debarcați. Am mâncat la prânz cu noduri, chiar și din pachetul pe care cu atâta dragoste mi-l trimisese mama în ajun. După masă fiind de veghe între 12.00 și 13.00 a venit o notă telefonică de la F.N.M, care anunța că printr-un ordin telegrafic de la C.M.R, s-a hotărât să rămânem îmbarcați. Bucuria ne-a revenit pe chipuri și până seara am tot vorbit despre război. La ora 20/00 ne-a adunat domnul ofițer secund care ne-a reamintit posturile de lupta în caz de alarmă aeriană și ne-a spus că noi elevii, împreună cu o parte din echipaj, ne vom adăposti la uscat. După 5 minute, pentru a stimula antrenamentul nostru a dat alarma și am alergat la mal, ascunzându-ne culcat la pământ pe după magazii. După terminarea exercițiului ne-am culcat și pe la 22.30 s-a dat prima alarmă aeriană adevărată. Avioane rusești erau deasupra portului luminate de proiectoare. Când am ieșit pe culoarul din babord toata artileria A.A, din port și cea a navelor deschisese un foc violent. Vrând să ies la mal, îmbrăcat numai cu mantaua peste pijama, a tras tunul nostru de 36 mm și pocnitura lui destul de puternică m-a făcut să cred că a explodat o bombă de avion și n-am mai avut curajul să merg la mal și am rămas le pupa pe lângă echipa de siguranță. Așa am stat pînă la încetarea alarmei. Avioanele rusești n-au lăsat bombe, și numai s-au plimbat pe deasupra portului. După scurt timp a urmat încă o alarmă, apoi încă una și ultima, a cincea, pe la orele 03.15 dimineța. Avioanele inamice au făcut numai zboruri de recunoaștere. Ne grupaserăm eu, Tănase, serg. Manea, Nicodim și încă unul, în jurul unei grămezi cu nisip, înfășurați în două pături și ne culcasem acolo când ne-a surprins ultima alarmă”.

Duminică 3 august 1941

De dimineța am avut o conferință cu domnul căpitan Iftimie despre spionaj, după care am discutat împreună pe puntea principală în legătură cu banii pe care ni-i datorează însărcinatul administrativ al navei. Pe la orele 13.30 se dă alarma și vedem cum vin 3 avioane de bombardament inamice și după ele altele 5 în formație, Artileria A.A. deschide focul. Deoarece majoritatea germanilor sunt învoiți în oraș, focul nu este prea intens. Avioanele rusești lasă o prima serie de bombe și când auzim șuieratul lor ne

culcăm pe punte, eu m-am culcat lângă dom căpitan Ifimie în culoarul din tribord, în partea unde au căzut bombe în apă, la 50-60 m de noi. Culcarea aceasta a fost salva rea amândurora, căci schizele au trecut pe la înălțimea pieptului și au găurit pereții de la cabină. A urmat o ploaie de bombe a căror, schize a făcut la nava noastră 5-6 răniți. Alte avioane inamice au venit și au lăsat și ele o nouă serie de bombe tot aproape de noi. După încetarea bombardamentului vedem cum ambulanța ridică răniții printre care câțiva tunari răniți foarte grav. Intre timp organele militare din port arestează o mulțime de spioni care semnalizaseră cu avioanele inamice"¹.

„Să mori din dragoste de țară”²

Și acesta a fost începutul. În lunile și anii ce au urmat, războiul și-a cerut jertfa de sânge, numeroși tineri, ofițeri și marinari de la Mare și de la Dunăre și-au pierdut viața în luptă, numele lor înscriindu-se în memorialul dedicat eroilor neamului. S-au scris cărți despre și pentru ei ³, dar pare că niciodată nu e îndeajuns.

În România, odată cu Sărbătoarea **Înălțării Domnului**, 40 de zile de la Paște - anul acesta la 29 mai - , se serbează și **Ziua Eroilor**. Încă din 1920, prin Decretul-lege nr. 1693/4 mai 1920, s-a stabilit ca aceasta să fie sărbătorită în fiecare an cu prilejul zilei Înălțării Domnului. În această zi, sunt oficiate slujbe de pomenire a eroilor neamului românesc în toate catedralele, bisericile, mănăstirile, cimitirele, troițele și monumentele închinat acestora din țară și din străinătate. Apoi, la ora 12.00 în această zi de sărbătoare națională, clopotele tuturor bisericilor ortodoxe din România sunt trase în semn de recunoștință față de eroii care s-au jertfit pentru neam.

În cele ce urmează, vom cinsti memoria acestora cu imagini inedite. mai emoționante decât cuvintele, care surprind ceremonia tristă a înhumării marinarilor morți la bordul remorcherului hidrografic **Smârdan**.

Am ales doar un eveniment, **pentru care fotografiile contemporane tragediei, pe care le avem și dramatismul lor, vorbesc în**

¹ Document pus la dispoziție de **Lt. col Leonida MOISE** în anul 1989, când asigura funcția de Director al Muzeului Militar Național, Filiala Constanța; azi: Profesor universitar doctor, Universitatea „Hyperion” ,București, Facultatea de Științe Politice, Sociologie și Relații Internaționale.

² Titlul, inspirat, al Capitolului 4 din lucrarea menționată mai jos.

³ Marius-Laurențiu Rohart, Andreea Croitoru, Dan-Dragoș Sichigea, Silvia Ioniță, *Cartea de Aur a eroilor Forțelor Navale ale României*, Editura Muzeului Național al Marinei Române, 2024. Comparativ cu tot ceea ce s-a publicat până acum, referitor la eroii Marinei Militare Române, volumul, elaborat de echipa de cercetători ai MNMR, este o ediție care aduce până în zilele noastre, **pentru prima dată**, lista celor care au murit la datorie în războaiele care au sfârșit România sau în care aceasta a fost implicată.

numele tuturor celor sacrificați pe fronturile de luptă în perioada culminantă a conflictului pe Frontul de Est, 1942-1944.

În ziua de 26 august 1942, remorcherul hidrografic **Smârdan**, având la bord un echipaj alcătuit din 3 ofițeri, 2 maiștri militari 16 ostași (în total 21 de oameni) a ieșit în mare pentru a verifica intrarea brațului Chilia, executând sondaje la gura Canalului. Oceacov. În marș fiind a lovit o instalație de mine magnetice „tip buchet”, adică 2-3 mine fixate pe aceeași parâmbă, instalată de inamic. Eplozia minei lovite a detonat și celelalte mine montate în baraj. Informația apare pe spatele uneia dintre fotografiile notată de către Slt Marinescu, ofițerul însărcinat cu investigarea cazului și înmormântarea victimelor, el fiind și autorul fotografiilor. Această misiune i-a fost încredințată de către locotenentul comandor Dumitrescu Ion, comandantul monitorului *Catargiu*, acostat la gurile canalului Cudinov, vizavi de Vâlcov.

Nava a fost aruncată în aer și s-a scufundat cu întreg echipajul comandat de maistrul militar Alexu Cristea și echipa hidrografică formată din locotenenții Valeriu Vasilescu și Vasile Mamudi, aspirantul Virgil Abagiu, maistrul militar Nicolae Iliescu precum și 10 gradați și soldați din echipa de lucru.

Deși toate lucrările scrise afirmă că în explozie a murit întregul echipaj, pe două din fotografiile inserate în material, Slt. Marinescu afirmă că „7 ostași”, au fost salvați, iar medicul care s-a ocupat de ei a fost maiorul Beșliu. Cei uciși de explozie au fost înmormântați la Vâlcov și la Constanța. Cei trei ofițeri au fost înhumați la Vâlcov „pe dreapta, la intrarea în cimitir” (sursa foto), în ziua de 28 august 1942.

Locotenenții Valeriu Vasilescu și Vasile Mamudi, aspirantul Virgil Abagiu au fost decorați postmortem, primul cu Ordinul Steaua României cu spade în grad de cavaler cu panglică de Virtute Militară, ceilalți doi cu Ordinul Coroana României cu spade în grad de cavaler⁴.

Despre Nava Școală *Mircea*, atunci și acum

Despre Nava-Școală *Mircea* s-a scris și se scrie mult, dar, în pofida părerii că „istoria Marinei române s-a terminat, ce se mai poate scrie despre ea?”, de care ne dezicem, despre *Mircea* se poate scrie ori de câte ori cineva simte nevoia sau ori de câte ori mai apare un document care îi îmbogățește imaginea, și, în cele de față, semnificația momentului.

Velierul a fost lansat la apă la 22 septembrie 1938, în Șantierele Blhom & Voss din Hamburg, momentul constituind un adevărat eveniment de presă, prezentat pe larg atât în publicațiile românești, unde era firesc să-și găsească locul, cât și în cele germane.

⁴Foto: colecția autoarei.

Lucrările la bord au continuat, iar la 27 martie 1939 a avut loc ceremonia ridicării pavilionului național, după care Mircea a plecat spre țară unde a ajuns la 17 mai 1939.

În legătură cu lansarea navei la apă, un document pe care l-am descoperit cu ceva timp în urmă în Arhivele Ministerului de Externe, aduce un plus de atmosferă momentului. Este vorba despre Telegrama Ministrului plenipotențiar⁵ regal român Neagu Djuvara⁶, pe care o redăm în continuare (copia în limba română, originalul atașat), păstrând modelul de transmisie telegrafic al vremii:

Abschrift.
Telegramm aufgenommen, den 22.9.38

Erneuten Dank für liebenswürdige Einladung stop. Bedauere aus innerstem rumänischen Herzen der heutigen feierlichen Stunde des Stapellaufs des Segelschulschiffes „Mircea“ nicht in eigener Person beiwohnen zu können stop. Hoffte, erkältungsbedingt Hamburg zu erreichen stop. Daher meine Entschuldigung im letzten Augenblicke stop. Spreche Ihnen meine Bewunderung aus für meisterhaftes Werk, das würdig Ihrer Tradition und weltanerkannten Höchstleistungsfähigkeit ist stop. Wenngleich abwesend, fühle mich in dieser erhebenden Stunde im Geiste unter Ihnen und erhebe mein Glas mit einem dreifachen „Hoche“ auf „Mircea“ stop. In dem edelsteinigen Funkeln meines Pokals schäumt zugleich mein heisser Wunsch „Stolzer Mircea, wage den Wellen der Weihe entlang bis zum Schwarzen Meere und zur Donaumündung und lasse immer und ueberall das Blau-Gelb-Rot ebenso siegesverheissend flattern, wie einst vor 500 Jahren der grosse Träger deines Namens „Mircea“, der Alte am Schwarzen Meere und weitaus über seines Reiches Grenzen den Ruhm und den Ruf der Rumänischen Rasse helleuchtend in die Ferne hat strahlen lassen“

Djuvara Kgl.Rumänischer Gesandter 3525+

„Copie

Recepționat Telegrama din 22.9.38

Mulțumesc din nou pentru amabila invitație - stop Regret din adâncul inimii mele românești de a nu putea lua parte personal la momentul festiv de astăzi, cu prilejul lansării la apă a velierului școală „Mircea”- stop. Speram ca fiind vindecat de răceală să ajung la Hamburg – stop De aceea scuza mea ajunge în ultima clipă - stop Va exprim

⁵ Diplomat șef al unei reprezentanțe diplomatice (legație), rang considerat imediat sub cel de ambasador.

⁶ **Neagu Djuvara** (18 august 1916-25 ianuarie 2018) - diplomat, ambasador, filosof, jurnalist român, romancier român (de origine aromână) În anul 1938, rechemat de la Bruxelles, a fost trimis ca Ministru plenipotențiar la Berlin. În 1939 a cerut rechemarea în țară, fiind apoi numit ambasador la Atena (https://bibliotecadigitala.ro/arhivele_nationale_ale_României).

admirația mea pentru magistrala operă, demnă de tradiția și de capacitatea prestației Dvs de vârf recunoscută pe plan mondial – stop Deși absent fiind eu mă simt cu sufletul alături de Dvs în această oră înălțătoare și închin paharul meu cu un triplu strigăt de „Trăiască „Mircea” – stop

În sclipirea strălucitoare de piatră scumpă a pocalului meu spumegă în același timp dorința mea fierbinte ca mândrul „Mircea” să se legene binecuvântat pe valuri până la revărsarea Dunării și Marea Neagră și să facă să fâlfâie întotdeauna și pretutindeni, fâgăduitoare de biruință, culorile albastru, galben, roșu, tot așa precum odinioară, înainte cu 500 de ani, mărețul purtător al numelui său Mircea, bătrânul de la Marea Neagră, a îngăduit să strălucească luminos în depărtări, cu mult peste granițele țării sale, gloria și faima neamului românesc –stop.

Djuvara Ministru Plenipotențiar Regal Român ”

Și Mircea a răspuns întru totul acestor speranțe. Sentimentele care emană din cele câteva rânduri, demonstrează, o dată în plus, că *Mircea* merită toată atenția contemporanilor săi de la începuturi, pentru că, an de an, această navă renaște odată cu generațiile de oameni ai mării, care duc și vor duce spiritul său mai departe, ceea ce-l transformă într-unul din cei mai eficienți ambasadori ai țării peste hotare, care îmbogățește permanent istoria sa și implicit a Marinei.

Commandant Company of Marines

***NEW TESTIMONIES. CONTRIBUTIONS ON THE HISTORY OF THE
ROMANIAN NAVY
-abstract-***

Key words: *World War II, original documents, photos, heroism, school-ship Mircea*

In this papers we present some events that took place on the eve and during the Second World War, from the end of which in May this year we celebrated 80 years.

And, because most of the times the topics meant to pay tribute to the heroism of those people and ships that made history are developed extensively, with the desire not to repeat ourselves, in the present lines we will bring some new significant information, having as the main selection criterion the novelty of some documents and some original photographs.